

5  
MOKKI

# Tehdään kaupunkia!

- ARKKITEHTUURI MONIALAISISSA  
OPPIMISKOKONAISUUKSISSA



**OPINKIRJO**  
KEHITTÄMISKESKUS





# Tehdään kaupunkia!

– arkkitehtuuri monialaisissa  
oppimiskokonaisuuksissa

Kehittämiskeskus Opinkirjo ry

**TEHDÄÄN KAUPUNKIA!**  
- ARKKITEHTUURI MONIALAISISSA  
OPPIMISKOKONAISUUKSISSA

© KUSTANTAJA JA KIRJOITTAJAT

**KIRJOITTAJA:**

Eeva Astala

**PUHEENVUOROT:**

Eveliina Harsia, Mari Jaakonaho, Jaana Räsänen

**TOIMITUS:**

Marjo Kenttälä

**KUVAT:**

Eeva Astala ja Aino Salmi

**TAITTO:**

Esa Vehmassalo

**PAINO:**

Arkmedia OY, Tampere

ISBN (nid.) 978-952-5853-62-9

ISBN (PDF) 978-952-5853-63-6

<b>Esipuhe</b> .....	<b>5</b>	<b>Kestävä kaupunki – miten sellainen suunnitellaan?</b> .....	<b>32</b>
<b>Tervetuloa kaupunkiin!</b> .....	<b>7</b>	<b>Ideointi – Suunnittelu – Toteutus</b> .....	<b>35</b>
Miksi ja miten kaupunki- suunnittelua?.....	<b>10</b>	Unelmien kortteli.....	<b>36</b>
<b>Nuorten ideoita ympäristön kehittämiseen</b> .....	<b>13</b>	Elävä keskusta.....	<b>38</b>
<b>Näkökulmia monialaisen oppimiskokonaisuuden jäsenyykseen</b> .....	<b>16</b>	Keidas kaupunkilaisille.....	<b>39</b>
Ympäristön tasot.....	<b>16</b>	Kohtaa kaupunki kokemuksina.....	<b>41</b>
Ajallinen ulottuvuus.....	<b>18</b>	<b>Arviointi</b> .....	<b>44</b>
Omasta kokemuksesta kohti yhteiskunnallista vaikuttamista.....	<b>18</b>	Selostukset.....	<b>45</b>
<b>Suunnitteluprosessi</b> .....	<b>21</b>	Mielipidekirjoitukset.....	<b>46</b>
Havainnointi.....	<b>24</b>	Kerrosalat ja asukas- määrät.....	<b>47</b>
Mediaseuranta.....	<b>25</b>	Näyttely.....	<b>48</b>
Elämyksellinen vierailu.....	<b>26</b>	Elsa: Mielipidekirjoitus.....	<b>50</b>
Kokemuskartta.....	<b>28</b>	ESS: Sanomalehtijuttu.....	<b>52</b>
Ympäristön lukutaitoa.....	<b>28</b>	<b>Arkkitehtuurikasvatus ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteet</b> .....	<b>57</b>
Muistetaan mittakaava.....	<b>29</b>	<b>Yhteistyötahot</b> .....	<b>60</b>
Eläytyen alkuun.....	<b>30</b>	<b>Materiaalivinkkejä</b> .....	<b>61</b>
Kaupunkisuunnittelu.....	<b>31</b>		
Kestävä kehitys.....	<b>31</b>		





# Esipuhe

**MOKKI 5 Tehdään kaupunkia!** on syntynyt tarpeesta tarttua ajankohtaisiin aiheisiin. Oppiainerajoja ylittäviä kokonaisuuksia rakennetaan kouluissa vuosittain. Uusia oppimisympäristöjä otetaan käyttöön ja luokissa tehdään entistä enemmän yhteistyötä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa.

Osallisuus ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen näkyy paitsi koulujen arjessa, myös laajemmin yhteiskunnassa. Asukasantuallisuus on nostettu tärkeäksi aiheeksi ja työkaluksi myös rakennetun ympäristön kehittämisessä. Kaupunkien ja kuntien kaavoituksen ja maankäytön suunnittelijat haluavat lisätä vuoropuhelua asukkaiden, myös lasten ja nuorten kanssa. Onnistunut vuorovaikutus edellyttää paitsi yhteisiä jakamisen paikkoja, myös yhteistä kieltä ja ymmärrystä.

Kaupungistuminen on laaja ilmiö myös globaalisti. Ympäri maailmaa on herätty kysymään, miten rakennamme ympäristöämme kestävästi. Paremman maailman rakentaminen on kunnianhimoinen tavoite, jota kohti edetään askel kerrallaan. Tervetuloa mukaan arkkitehtuurin maailmaan!

Helsingissä 8.4.2019

*Eeva Astala*







# Tervetuloa kaupunkiin!

Arkkitehtuuri on monialainen, tieteiden ja taiteiden välinen ilmiö, joka ulottuu rakennetun ympäristön pienistä yksityiskohdista suuriin kaupunki- ja maisemakokonaisuuksiin. Rakennettu ympäristö on antoisa oppimisympäristö, jota voidaan lähestyä niin esteettisestä, kulttuurisesta, teknisestä, historiallisesta, sosiaalisesta kuin yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

*Rakennettu  
ympäristö on  
antoisa  
oppimisympäristö.*



### YMPÄRISTÖSUHDE

Tavoitteena on vahvistaa oppilaan henkilökohtaista ympäristösuhdetta.

Opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan omakohtaiset kokemukset, aistimukset ja havainnot rakennetusta ympäristöstä.



### YMPÄRISTÖN LUKUTAITO

Tavoitteena on oppia ymmärtämään rakennetun ympäristön erilaisia ilmiöitä.

Miksi ja miten rakennettu ympäristömme on muodostunut sellaiseksi kuin se on?



### OSALLISUUS JA VAIKUTTAMINEN

Tavoitteena on innostaa oppilasta vaikuttamaan ja osallistumaan rakennetun ympäristön kehittämiseen kestäväällä tavalla.

Millaiseksi rakennettu ympäristömme muodostuu tulevaisuudessa?



### SUUNNITTELUTAIDOT

Tavoitteena on kehittää oppilaan luovan ongelmanratkaisun taitoja.

Suunnitteluprosessin kautta opitaan hyvin perustellun ratkaisun etsimistä moniulotteiseen haasteeseen.

Taulukko 1: Arkkitehtuurikasvatuksen tavoitteita ja lähtökohtia.

*Kaupunkien tarkasteleminen oppiainerajat ylittävissä projekteissa tukee laaja-alaisen osaamisen tavoitteita.*

Rakennetun ympäristön tarkasteleminen koulujen oppiainerajat ylittävissä projekteissa tukee laaja-alaisen osaamisen tavoitteita monipuolisesti. Arkkitehtuurikasvatuksen tavoitteena on kannustaa oppilasta vahvistamaan ympäristösuhdettaan, syventämään ympäristönlukutaitoaan ja innostumaan rakennetun ympäristön kehitykseen vaikuttamisesta. Arkkitehtuurikasvatus kartuttaa suunnitteluosaamista, ongelmanratkaisukykyä ja luovuutta.

Identiteettimme rakentuu suhteessa paikkaan ja kokemukseemme siitä. Esteettinen ja moniaistinen havainnointi auttaa kokemaan arjen tilat merkityksellisinä paikkoina. Tutustumalla oman ympäristön kehitykseen ja oppimalla ymmärtämään arkkitehtuurin ilmiöitä oppilaan kulttuurinen kompetenssi kasvaa.

Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää asukkaiden ja käyttäjien kuulemista rakennetun ympäristön suunnittelussa ja päätöksenteossa. Onnistuneen osallistumisen edellytys on valvutunut ja vaikuttamisesta kiinnostunut kansalainen. Asuminen ja liikenne tuottavat merkittävän osan yksilön hiilijalanjäljestä. Siksi ekologinen ajattelu on arkkitehtuurissa ja maankäytön suunnittelussa keskeistä. Hyvin suunniteltu ympäristö tukee kestävästä kehitystä myös sosiaalisesti ja kulttuurisesti. Kestävän kehityksen kysymysten liittäminen rakennettuun ympäristöön konkretisoi ilmastomuutoksen haasteita ja ratkaisuja oppilaille

*Arkkitehtuurissa ja maankäytön suunnittelussa keskeistä on ekologinen ajattelu.*

Prosessien hallitseminen ja ongelmanratkaisukyky ovat yhä merkittävämpiä taitoja niin opiskelu- kuin työmaailmassa. Tutkimalla, analysoimalla ja ideoimalla voidaan oppia luovaa ajattelua. Koulussa oppimisprosessin voi rakentaa mukailemaan arkkitehdin suunnitteluprosessia.

*Koulussa voi rakentaa oppimisprosessin mukailemaan arkkitehdin suunnitteluprosessia.*

Tässä julkaisussa esitellään testattuja toimintamalleja, joissa nuoret ovat osallistuneet ympäristön suunnitteluun osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Mukana monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa on ollut eri oppiaineita ja projektit on toteutettu yhteistyössä eri kaupunkien kaavoituksen ja kaupunkisuunnittelun kanssa.



## *Miksi ja miten kaupunkisuunnittelua?*

*Kaupunkisuunnittelu on rakennetun ympäristön eli ihmisen elinympäristön suunnittelua. Kaupunkisuunnittelussa mietitään, miten kaupunki kasvaa ja toimii kokonaisuutena. Suunnittelun kautta määritellään muun muassa, mitä ja miten paljon suunniteltavalle alueelle voidaan rakentaa ja mitkä alueet jätetään rakentamatta. Miltä kaupunki näyttää sekä minne eri toiminnot sijoittuvat eli missä esimerkiksi on koulut ja päiväkodit, kadut ja joukkoliikenteen asemat, kaupat ja asunnot, puistot ja liikuntapaikat? Mitä halutaan suojella ja vaalia? Miten liikenne sujuu ja ihmiset pääsevät kouluihin ja töihin? Miten näistä syntyy ihmisten arjessa toimiva kokonaisuus, missä erilaisten ihmisten on hyvä elää ja joka on myös mahdollista toteuttaa kestävästi? Miten tehdä samaan aikaan sekä kaikille turvallista että mielenkiintoista ja elämyksellistä kaupunkia?*

*Kaupunkeja on maailmassa suunniteltu jo tuhansia vuosia ja Suomessakin aina 1600-1700-luvulta lähtien, mutta nykyaikaisen kaupunkisuunnittelun juuret ovat teollisen vallankumouksen ajoissa 1800-luvulla lopulla. Teollisuuden saattamat ja ahtaaksi kasvaneet kaupungit kävivät asukkailleen asuinkelvottomiksi ja suunnittelijat ryhtyivät kehittämään uudenlaisia kaupungin malleja, missä tavoitteena oli ihanteellinen elinympäristö ihmisille. Vaikka asuminen toimintona on sittemmin palannut myös kaupunkien keskustoihin, teollisuus usein siirtynyt sivummalle ja ajatukset ihanteellisesta elinympäristöstä vaihdelleet, tavoite terveellisestä, turvallisesta ja toimivasta kaupungista on pysynyt kaupunkisuunnittelun päätavoitteena.*

*Kaupunkisuunnittelu on sekä tämän hetken ongelmien ratkomista että tulevaisuuteen varautumista. Erityisesti se on jälkimmäistä. Koska suunnitelmien toteutumiseen eli varsinaisten rakennusten, puistojen, katujen ja muun valmistamiseen menee aina vuosia – joskus jopa vuosikymmeniä – kaupunkisuunnittelijoiden täytyy ainakin yrittää ymmärtää sitä, mitä kaupunki on ja mitä kaupunkilaiset tarvitsevat kaukanakin tulevaisuudessa. Siksi suunnittelua tekemään tarvitaankin monen alan osaajia. Itse suunnittelua tekevät yleensä arkkitehdit, insinöörit, maisema-arkkitehdit ja suunnittelumaantieteilijät, mutta näiden lisäksi taustatietoa suunnittelun tueksi tuottaa vielä useamman alan kuten historian, biologian, sosiologian ja talouden ammattilaiset sekä tietysti alueiden käyttäjät kuten asukkaat.*

*Suomessa kaupunkisuunnittelua ohjataan erityisesti kaavoituksella. Kaavoja laativat kunnat ja maakunnat. Kaavoihin piirretään ja kirjoitetaan kaupungin toimivuuden ja tulevaisuuden kannalta olennaisimmat kaupunkisuunnittelun tavoitteet ja asiat, mitä halutaan toisaalta mahdollistaa ja toisaalta määrätä. Kaavoituksella varmistetaan, että suunnitelma perustuu riittäviin selvityksiin, sen vaikutukset*

*arvioidaan ja että kaikilla halukkailla on mahdollisuus sanoa suunnitelmasta mielipiteensä. Kaava on ikään kuin yhdessä sovitut pelisäännöt sille, mitä kaavan alueella saa rakentaa ja mitä toimintaa siellä saa olla. Esimerkiksi asuminen ei sovi samalle alueelle vaikkapa meluhäiriöitä tai saasteita aiheuttavan teollisuuden kanssa, mutta kaupat, koulu- ja päiväkotitoiminnot on hyvä löytyä samalta alueelta. Myös esimerkiksi rakennukset ja luontokohteet, jotka halutaan suojella, merkitään kaavoihin. Näin varmistetaan, että tärkeät arvot otetaan huomioon myös myöhempinä aikoina kaupunkisuunnittelussa.*

*Kaupunkisuunnittelu luo siis fyysiset puitteet ihmisten elämälle ja kaavoitus reunaehdot suunnittelulle. Kuitenkin vasta ihmiset, jotka käyttävät ympäristöä, tekevät toteutuneista suunnitelmista elävää kaupunkia. Tämän vuoksi yksi kaupunkisuunnittelijoiden tärkeimmistä taidoista onkin ymmärtää erilaisten ihmisten elämää ja tapoja eli paikan henkeä ja kulttuuria. Pitää pystyä ajattelemaan erilaisten kaupunkilaisten ja kaupungissa vierailevien näkökulmasta. Lasten ja nuorten tarpeet ovat erilaisia kuin vaikkapa työsikäyvien tai vanhusten tarpeet, mutta kaikki yhtä lailla suunnittelussa huomion otettavia näkökulmia. Esimerkiksi esteettömän kaupungin suunnittelu on yksi tämän päivän suunnittelun lähtökohdista. Kaupungin pitää toimia kaiken ikäisille, kykyisille ja eri lähtökohdista tuleville ihmisille. Sanotaan, että hyvä kaupunki on sellainen, mikä kutsuu erilaiset ihmiset käyttämään sitä. Siispä kaupunkisuunnitteluaikin tehdään ihmisiä ja ihmisten tarpeita varten.*

*Kirjoittaja **Eveliina Harsia** on arkkitehti, joka työskentelee Helsingin kaupunkisuunnittelussa ja tekee väitöskirjaa Aalto-yliopistossa.*



# Nuorten ideoita ympäristön kehittämiseen

Helsingissä, Kotkassa ja Lappeenrannassa

Tämän kirjan sisältö on koottu Taiteen edistämiskeskuk-  
sen Arkkitehtuuri monialaisena oppimiskokonaisuutena  
-projektissa kolmessa eri kaupungissa Suomessa.

Lappeenrannassa Kesämäen koulun 7.-luokkalaisten projektin kes-  
kiössä oli kaksi kaupungin keskustan korttelia, joissa on moninaista  
historiallista kerrostumaan ja rakennuksia 1700-luvulta 1980-luvulle.  
Helsingissä Porolahden koulun 9. luokat tutkivat ajankohtaista ja pal-  
jon keskustelua herättänyttä Vartiosaarta, jonka osayleiskaava oli jo  
hyväksytty, mutta jonka kaavoitusprosessi laitettiin hyllylle vuotta  
myöhemmin. Kotkassa kaksi Karhulan koulun 7. luokkaa tarkasteli  
historiallista Kyminlinnan aluetta, jonka avaamisesta yleisölle on  
keskusteltu aina armeijan siirryttyä alueelta pois.



*Nuoret pääsivät ottamaan kantaa oikeisiin ajankohtaisiin suunnittelukysymyksiin, joita kaupungeissa kehitettiin.*

pääsivät ottamaan kantaa oikeisiin ajankohtaisiin suunnittelukysymyksiin, joita kaupungeissa kehitettiin. Kaikissa kolmessa kaupungissa yhteistyötä tehtiin kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen toimialan kanssa. Ammatillaiset olivat mukana ehdottamassa kiinnostavaa kohdetta kouluille. He osallistuivat opetukseen kertomalla

Projektit painoutuivat kaupunkisuunnitteluun kahdesta syystä: Projekteissa haluttiin mahdollistaa aitoa osallisuutta ja toteuttaa oppimista aidossa ympäristössä. Nuoret





Mukana olleet koulut ja oppiaineet.

omasta työstään ja suunnittelukohteesta luokille sekä antamalla palautetta nuorten ideoista. Poikkeuksetta sekä oppilaat että opettajat pitivät hyvänä, että oppiminen kiinnittyi oikeaan suunnitteluhaasteeseen. Vuorovaikutus kaavoittajien kanssa rikastutti opetusta. Kaikissa kaupungeissa nuorten töistä järjestettiin näyttely, jossa myös laaja yleisö pääsi tutustumaan nuorten ajatuksiin ja kokemuksiin.

Monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin osallistui eri määrä oppiaineita. Kotkan Karhulassa yhteistyötä tehtiin historian ja kuvataiteen välillä. Kesämäen koululla Lappeenrannassa mukana oli kuvataiteen ja historian lisäksi maantieto. Porolahden koululla Helsingissä projektia tehtiin matematiikan, maantiedon, kuvataiteen, yhteiskuntaopin ja äidinkielen oppitunneilla. Kaikissa kouluissa prosessi mukaili arkkitehdin ja kaupunkisuunnittelijan suunnitteluprosessia: Aluksi perehdyttiin aiheeseen ja suunnittelualueeseen eri näkökulmista. Tutkimuksen ja analyysin pohjalta ryhdyttiin ideoimaan ja suunnittelemaan erilaisia tulevaisuuden visioita. Lopuksi ajatukset, ideat ja ratkaisut koottiin yhteen ja esiteltiin julkisesti.



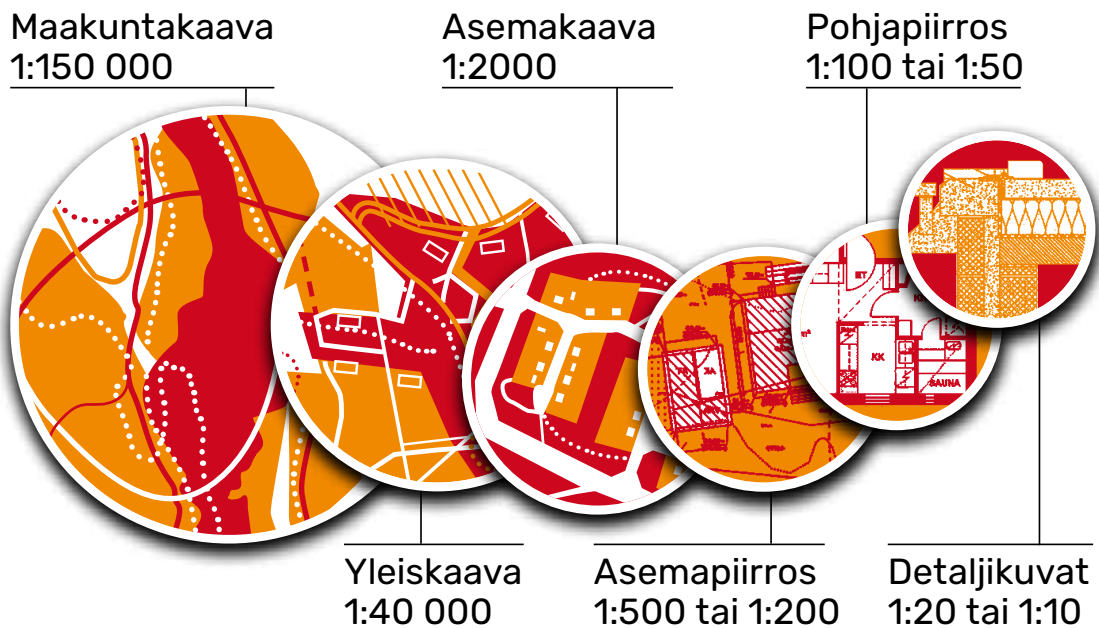
# Näkökulmia moni- alaisen oppimis- kokonaisuuden jäsennykseen

*Arkkitehtuuria  
ja kaupunki-  
suunnittelua voi  
jäsentää monista  
eri näkökulmista.*

Monialaista oppimiskokonaisuutta suunnitella on yhteisten tavoitteiden määrittely tärkeää. Arkkitehtuuria ja kaupunkisuunnittelua voi jäsentää monista eri näkökulmista - olisiko näistä esimerkeistä apua teidän projektinne jäsennykseen?

## **Ympäristön tasot - suurista kokonaisuuksista pieniin yksityiskohtiin**

Arkkitehtuuri on ympäristön tasoja pienestä suureen. Kaupunkisuunnittelua voi ja kannattaa tarkastella monella eri tasolla!



Arkkitehtuuri on ympäristön tasoja pienestä suureen.

Porolahden koululla tutkittiin aluksi maantiedossa ja yhteiskuntaopissa väestönkasvun ja kaupungistumisen vaikutuksia kotikaupungin kasvuun - mihin tuhannet uudet helsinkiläiset sijoitetaan tulevaisuudessa? Laajan kuvan jälkeen tarkennettiin ajankohtaiseen Vartiosaareen, jonne suunniteltiin omaleimaista saaristokaupunginosaa ja asuinalueita 5000–7000 asukkaalle. Oppilaat tutkivat saaren maas-

*Oppilaat ideoivat  
ja suunnittelivat  
anelmien korttelin.*



toa, sen sijaintia suhteessa olemassa olevaan ja suunniteltuun kaupunkirakenteeseen sekä sitä keskustelua, jota virkistysalueena toimivan saaren muuttaminen asuinalueeksi herätti mediassa. Suunnitteluvaiheessa zoomattiin jälleen lähemmäs - oppilaat ideoivat ja suunnittelivat unelmien korttelin saarelle mittakaavassa 1:500.

*Oppilaat suunnittelivat pieniä, mutta merkittäviä parannusehdotuksia.*

Lappeenrannassa oppilaat puolestaan keskittyivät detaljitason suunnitteluun pohtiessaan keskustan korttelien tulevaisuutta. Graffitiseinä, uudet istuimet, puisto ja vesiaihe ovat mittakaavaltaan pieniä, mutta merkittäviä parannusehdotuksia kävelykeskustaan.

## **Ajallinen ulottuvuus - rakennettu ympäristömme eilen, tänään ja huomenna**

Rakennettu ympäristö avaa ovia menneeseen - toisaalta ympäristön suunnittelu on pitkälle tulevaisuuteen tähtäävää toimintaa. Kotkassa oppilaat keskittyivät tutkimaan historiallista Kymminlinnaa ja ideoimaan sen tulevaisuutta. 1700-luvun loppupuolella perustettu linnoitus on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY), jolla on vaiherikas historia.

*Oppilaat tutkivat alueen historiaa ja ideoivat sen tulevaisuutta.*

Karhulan koululla toteutetussa projektissa tutkittiin historian tunneilla arkea ja elämää linnoituksessa ja sen liepeillä 1800-luvulla. Oppilaat valitsivat hahmon, jonka

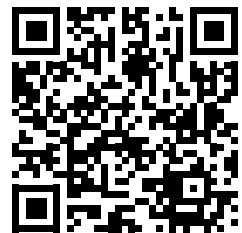
kautta he eläytyivät toissavuosisadan ankaraan elämään. Nykyhetken tutustuttiin vierailulla suunnittelukohteeseen, dokumentoimalla sitä ja tutkimalla karttoja alueesta. Kuvataiteessa hypättiin tulevaisuuteen - oppilaat visioivat alueen kehittämistä 2020-luvulle, jolloin linnoituksesta on tullut kaupungin vetonaula ja kiinnostava tapahtumakeskus. Keskeisenä kysymyksenä oli, miten paikka, siellä

tapahtuva toiminta ja alueen ihmisten elämä on muuttunut ja tulee muuttumaan aikojen saatossa, historiasta tulevaan.

## **Omasta kokemuksesta kohti yhteiskunnallista vaikuttamista**

Meillä kaikilla on hyviä ja huonoja kokemuksia rakennetusta ympäristöstä. Kiinnostus rakennettua ympäristöä kohtaan nousee omasta kokemuksesta. Arkkitehtuuri MOKKI-projektien alkuvaiheessa oppilaat tutustuivat suunnittelukohteisiin havainnoiden ja tunnelmia, tunteita keräten. Tutkimusvaiheessa oleellista on tuoda kuitenkin omien kokemusten ja mielipiteiden rinnalle suunnitteluun myös muita näkökulmia: Kenelle kaikille kaupunkia rakennetaan? Miten se tehdään esimerkiksi kestävän kehityksen periaatteita kunnioittaen? Kansalaisuuden ja kuluttajuuden ero on se, että kuluttaja voi miettiä vain mitä itse haluaa, kun kansalaisen velvollisuutena on ottaa huomioon kanssaihmiset ja ympäristö (<https://kuntalehti.fi/kolumnit/tommi-laitio-kysy-paremmi/>). Arkkitehtuurikasvatus on myös kansalaiskasvatusta.

*Arkkitehtuurikasvatus on myös kansalaiskasvatusta.*



Rakennetun ympäristön kehittämiseen liittyvät prosessit herättävät intohimoa - ja siksi ne ovatkin hyvä lähtökohta aidolle oppimistilanteelle. Rakentamisesta käydään paljon keskustelua mediassa ja oppilailtakin oli keskenään eriäviä mielipiteitä ehdotuksista ja päätöksistä. Hyvä kokemus osallisuudesta syntyy keskustelusta ja kuulluksi tulemisesta, ei siitä, että asiat sujuvat juuri niinkuin itse ajattelee. MOKKI-projektin voi rakentaa etenemään yksityisestä kohti yleistä; omasta ympäristökokemuksesta kohti kaikille hyvää kaupunkia.

*MOKKI-projektin voi rakentaa etenemään yksityisestä kohti yleistä; omasta ympäristökokemuksesta kohti kaikille hyvää kaupunkia.*





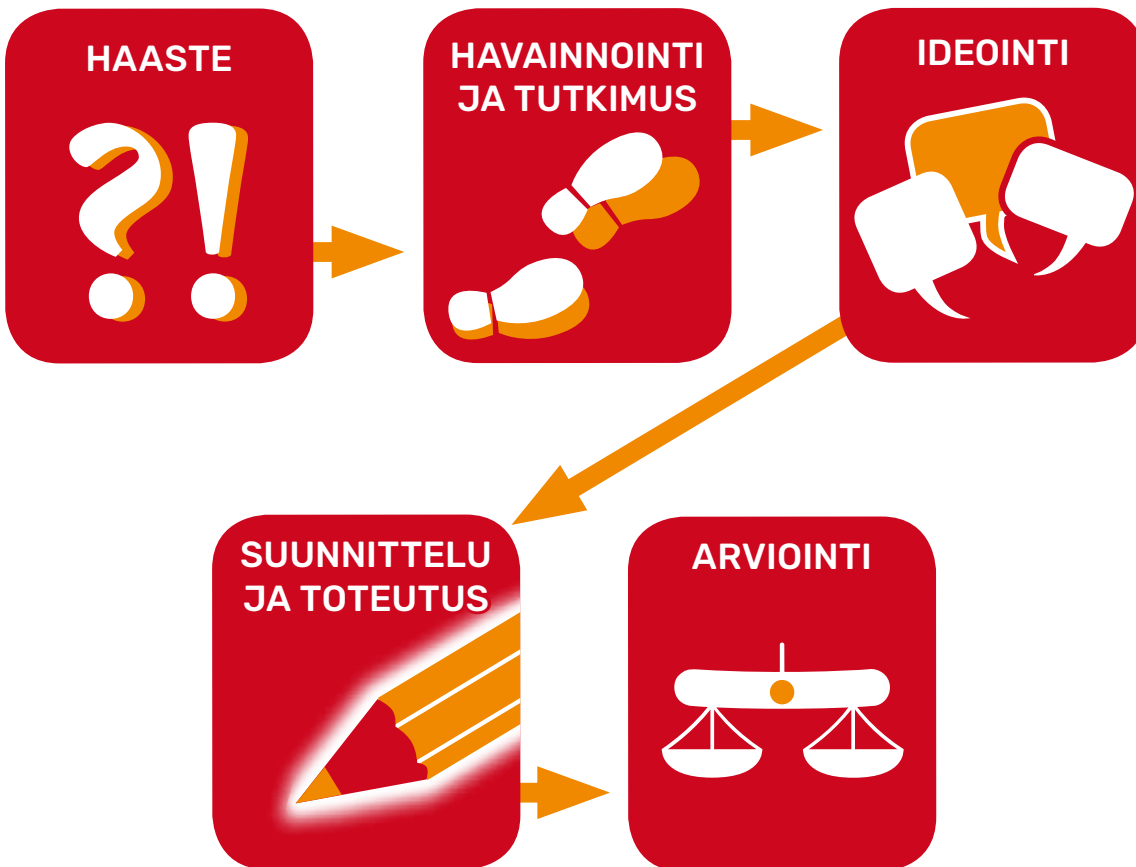
# Suunnittelu- prosessi

*Jos näkee talon tuolla, niin tajuu, ettei se oo vaan tullu tohon, vaan siinä on kaikki suunnitelmat ja kartoitukset tehty. – Tomi 9F, Porolahden koulu*

Arkkitehtuuria ei synny itsestään, vaan kiinnostavan ja monivaiheisen suunnitteluprosessin tuloksena. Hyvä ympäristön suunnittelu ottaa huomioon esteettiset, sosiaaliset ja kulttuuriset kysymykset, mutta myös tekniset, taloudelliset ja toiminnalliset asiat. Suunnittelijan tehtävä on tutkia suunnittelukysymystä monilta eri kanteilta ja pyrkiä yhdistämään monenlaisia tavoitteita ja toiveita koherentiksi kokonaisuudeksi. Kaupunkisuunnittelu on hyvä ymmärtää prosessina, jossa eri toimijat ja erilaiset intressit ovat vuorovaikutuksessa keskenään.

*Kaupunkisuunnittelu on hyvä ymmärtää prosessina, jossa eri toimijat ja erilaiset intressit ovat vuorovaikutuksessa keskenään.*

Monialaisen oppimiskokonaisuuden voi rakentaa mukailemaan arkkitehdin suunnitteluprosessia. Oppilaiden kanssa käydään aluksi läpi prosessin tavoitteet, vaiheet ja aikataulu. Suunnitteluprosessin voi kuvata vaiheina:



*Haaste* eli toimeksianto voi nousta ajankohtaisesta aiheesta tai oppilaiden omista ideoista. Hyvä ajatus voi olla pyytää kaupungin kaavoitusarkkitehti tai muu alan asiantuntija esittelemään ajankohtaisia suunnitteluhaasteita, joita kaupungissa on vireillä. Näin projekti saadaan liitettyä todellisen maailman tilanteeseen, jossa oppilaat osallistuvat kansalaisina keskusteluun. Haaste voi toki tulla oppilailta itseltäänkin

*Oppimiskokonaisuuden  
kytkeminen oikeaan  
suunnittelukäytäntöön  
mahdollistaa aidon  
oppimistilanteen.*



- koulunpihan parannus tai asuinalueen profiilin nostaminen. Oppimiskokonaisuuden kytkeminen oikeaan suunnittelukysymykseen mahdollistaa aidon oppimistilanteen.

*Havainnointi- ja tutkimusvaiheessa* oppilaat tutustuvat toimeksiantoon ja suunnittelu-kohteeseen. Vierailu paikan päälle on tärkeä. Ympäristöä on hyvä havainnoida aistit ja mieli avoinna. Arkkitehtuurin MOKKI-projektissa oppilaat lisäksi tutkivat muun muassa alueiden karttoja, mittakaavaa ja suunnittelukohteisiin liittyvää keskustelua. Yhdessä paneuduttiin kestävän kehityksen ja historiallisten tai luontoarvojen huomioimiseen suunnittelussa. Tutkimusvaiheen tiedot ovat pohja omalle *ideoinnille*.

*Tutkimusvaiheen tiedot ovat pohja ideoinnille.*

*Ideointi* tuo tutkimuksen tulokset yhteiseen keskusteluun. Usein ideointi ja *suunnittelu* kulkevat lomitain. Tutkimusvaiheen havainnot ja opit tulevat eteen suunnittelun edetessä ja ne vievät suunnittelua eteenpäin. Toisaalta vasta toteutuksen kautta voidaan todeta ovatko ideat toteutuskelpoisia. *Toteutusvaiheessa* ideasta jalostunut suunnitelma tehdään näkyväksi. Arkkitehtuurisuunnitelmat toteutetaan usein pienoismallein, mutta ajatuksia voi ilmaista myös tekstein, kaavioin ja erilaisin presentaatioin.

*Ajatuksia voi ilmaista pienoismallein, tekstein, kaavioin ja erilaisin presentaatioin.*

*Arviointi* liittyy prosessin päätösvaiheeseen. Ratkaisut esitellään yleisölle, jonka kanssa niistä keskustellaan, saadaan ja annetaan palautetta. Esittelytilanteessa on hyvä mahdollisuus tehdä vertais- ja itsearviointia. Arvioinnin lisäksi projektin päätös on parhaimmillaan tilaisuus, jossa juhlistetaan projektin tuloksia, onnistumisia ja oppimista.

*Projektin päätteeksi juhlistetaan tuloksia, onnistumisia ja oppimista.*



## Havainnointi: Ympäristöä tutkimaan

*Hyvä kaupunkisuunnittelu on... Silleen et jotain hyvää ihmiskunnalle ja jotain sellasta. Auttaa ihmisiä ja tekee parempia elinympäristöjä.*

*- Vinski ja Musab 9E*

Miten tehdä parempia elinympäristöjä, jotka ovat hyviä ihmiskunnalle ja ympäristölle? Ennen kuin lähdetään suunnittelemaan, on tärkeä tutustua paikkaan ja suunnittelutilanteeseen erilaisista näkökulmista. Kaupungit koostuvat historian kerrostumista, luonnon- ja rakennetuista ympäristöistä ja käyttäjistä, meistä ihmisistä. Tutkiva ote ja erilaisten näkökulmien yhdistäminen auttavat hahmottamaan niitä moninaisia näkökulmia, joita kaupunkisuunnittelussa ja siihen vaikuttamisessa tarvitaan. Kuvatut esimerkit on testattu Arkkitehtuuri monialaisena oppimiskokonaisuutena -projektissa Helsingin, Lappeenrannan ja Kotkan kouluissa.

Esimerkki havainnointi- ja tutkimusvaiheesta:



## Mediaseurantaa

*Huomattiin, että tästä on valtavasti juttua, niin kaupunkiuutisia kuin mielipidekirjoituksiakin.*

*- Yhteiskuntaopin opettaja*



Helsingissä yläkoululaiset tutkivat, minkälaista keskustelua Varti-osaaren suunnittelualueesta käytiin julkisuudessa. Kaupunkisuunnittelusta ja arkkitehtuurista kirjoitetaan paljon lehtien sivuilla, blogeissa ja sosiaalisessa mediassa. Mediakritiikkiä ja medialukutaitoa on hyvä harjoitella tutustumalla vastakkaisiin mielipiteisiin ja vertailemalla argumentteja. Hyvä idea voi olla myös kutsua ympäristön kehittämistä valvovan ja ohjaavan lautakunnan valtuutettuja vierailemaan kouluun keskustelemaan oppilaiden kanssa poliittisesta päätöksenteosta omassa kunnassa tai kaupungissa.

### **Elämyksellinen vierailu suunnittelukohteeseen**

*Paikan päälle pääseminen antoi ihan erilaiset siivet ja ajatukset. Töissä näkyy selkeästi, että ne on tehty paikkaa varten ja sitä ajatellen.*

*- Kymenlaakson museon tutkija*

Suunnittelukohteeseen on hyvä tutustua paikan päällä ympäristöhavaintoihin keskittyen. Tunnelmaa ja paikan henkeä tutkitaan eri aisteja hyödyntäen. Muistiinpanoja vierailulta voi tehdä myös valokuvaten tai paperille luonnostellen.

Kotkassa suureen Kyminlinnan alueeseen tutustuminen toteutettiin suunnistuksena, jossa koululaiset kiersivät aluetta neljällä elämyksellisillä rastilla. Yhdellä rastilla Kymenlaakson museon tutkija kertoi tarinoita elämästä ja arjesta 1800-luvun Kotkassa ja Kyminlinnan ympäristössä. Museon rakennustutkija kertoi alueen rakennusten historiasta ja käyttötarkoituksesta kautta aikojen. Kaupungin kaavoitusarkkitehti kuvaili kaupungin tavoitteita alueen tulevaisuuden suhteen. Neljännellä rastilla harjoiteltiin ideointia ryhmissä ja keskusteltiin tunnelmasta Kyminlinnassa. Oppilaat keräsivät tietoa, aistivat ja tutkivat ympäristöä ja pohtivat erilaisia tulevaisuuden skenaarioita. Suunnistus oli lähtölaukaus projektille.





## Kokemuskartta

Lappeenrannassa vierailu suunnittelualueelle palautettiin mieleen paikkatieto-käsitteen avulla. Oppilaat piirsivät ja kirjoittivat mielikuvakarttoja alueesta vierailun pohjalta: Mitä värejä ja muotoja alueella oli? Miten rakennukset sijaitsivat suhteessa toisiinsa? Mitä materiaaleja alueelta löytyi? Miltä siellä tuoksui ja millainen tunnelma paikassa oli? Olennaisinta oli tehdä kokemuksellinen paikkatieto näkyväksi ja tuoda mielikuvat yhteiseen keskusteluun. Kokemuksellista paikkatietoa kerätään nykyään erilaisten karttapalveluiden avulla asukkailta myös kaupunkisuunnittelun tueksi.

## Ympäristön lukutaitoa karttoja tutkimalla

Helsingissä oppilaat tutustuivat maantiedon tunneilla kaupungin karttapalveluun. Oppilaat tutkivat maastonmuodoista esimerkiksi jyrkänteitä ja tulva-alueita, erilaisia luontotyypppejä ja suojeltuja kasvillisuutta sekä rakennuskannan sijoittumista. Karttatehtävässä tehdyt havainnot tukivat korttelisuunnittelua ja auttoivat oppilaita ymmärtämään luonnontilaisen saaren kaavoittamiseen liittyvää problematiikkaa.



Lappeenrannassa tutkittiin suunnittelualueen asemapiirroksia, joihin merkittiin eri värein kasvillisuus, kulkuväylät ja rakennukset. Osa oppilaista eritteli värein rakennukset tyyppien mukaan: kaupallinen, historiallisesti merkittävä, julkinen rakennus jne. Kartat havainnollistivat hyvin alueen monipuolista kaupunkirakennetta ja alue tuli tehtävän myötä tutummaksi. Oppilaat kertoivat, että suunnistuksessa oli juuri käyty läpi maastomerkkejä, joten työskentely oli tuttua.

### **Muistetaan mittakaava**

*Tulevaisuudessakin aion ottaa konkreettisesti jonkun paikan, joka käydään katsomassa ja sitten mietitään, että mikä mittakaava. Loistavaa siinä mielessä!*

*- Opettaja, matematiikka*

Helsingissä oppilaat syvensivät ymmärrystään suunnittelualueesta tutkimalla mittakaavaa karttojen avulla. Tutkittiin, mitä etäisyydet ovat kartassa ja mitä ne ovat luonnossa. Muutamia päiviä aiemmin tehty vierailu Vartiosaaren auttoi oppilaita motivoitumaan ja hahmottamaan usein haasteelliseksi koettua mittakaavan käsitettä. Eräs oppilas oli löytänyt saaresta kallion, jota mittaili: *“Tänne mä rakennan tällaisen huvilan, se tulee näin monta metriä kertaa näin monta metriä”*.



### Eläytyen alkuun

Kotkan Kyminlinnaa tutkineet ryhmät keskittyivät historian tunneilla 7. luokan opetussuunnitelman mukaisesti 1800-lukuun. Oppilaat eläytyivät vuosisadan ihmisten elämään kehittämällä henkilön, joka olisi voinut asua linnoituksessa 1800-luvulla. He kirjoittivat lyhyen kuvauksen henkilöstä; kuka hän oli, miten asui ja mitä söi, miten oli linnoitukseen tai sen vaikutuspiiriin päätynyt sekä pienen tarinan henkilön päivästä linnoituksessa. Tarinan keksimisen tarkoituksena oli syventää oppilaiden mielikuvitusta ja kiinnittää ajatuksia linnoituksen historiaan.

Helsingissä kaupunkisuunnittelun eri intressiryhmien tavoitteisiin tutustuttiin eläytymällä erilaisiin rooleihin. Tulevien ja nykyisten asukkaiden, luonnonsuojelijoiden, kaupunginvaltuutettujen ja Museoviraston henkilökunnan rooleissa oppilaat kehittivät kysymyksiä suunnittelualan tulevaisuudesta: Mitä palveluita alueelle suunnitellaan? Tuleeko alueesta niin ekologinen kuin on luvattu? Tuleeko sinne julkista liikennettä? Miten kulttuurihistorialliset arvot säilytetään? Entä alueen eläimet? Kysymyksiin saatiin vastauksia vierailulla, jossa alueen suunnittelusta vastaava arkkitehti esitteli suunnitte-



luvaiheita ja -näkökulmia nuorten kysymyksiin pohjautuen. Keskustelun ja esittelyn rakentaminen nuorten kysymysten pohjalle auttoi niin esittelijää kuin oppilaitakin valmistautumaan vierailuun.

### **Kaupunkisuunnittelu tutuksi**

*Tuli hahmotus siitä, miten kaupungit ylipäättään kehittyvät ja miten lähdetään ylipäättään suunnittelu-prosessiin. Se oli hyvä juttu. Hahmottui, että sormia napauttamalla ei voida rakentaa S-markettia tyhjälle tontille, vaan mitä kaikkea siinä välissä pitää tapahtua.*

*- Opettaja, kuvataide*

Vierailu kaupunkisuunnittelulle tai vastaavasti kaupunkisuunnittelijan vierailu koululle auttaa oppilaita hahmottamaan projektin lähtökohtia ja suunnittelun periaatteita. Lappeenrannassa tapaaminen kaupunkisuunnittelun arkkitehtien kanssa toteutettiin suunnittelu-kohteessa. Kaupunkisuunnittelijat kertoivat omasta työstään, mutta myös niistä visioista, joita kaupungilla on koskien rakennetun ympäristön kehittämistä. Asiantuntijoille voi ehdottaa esimerkiksi niin kutsuttua kaavakävelyä, jossa kuljetaan suunnittelualueella yhdessä havaintoja tehden. Tavoitteena on vuorovaikutus - oppilaat oppivat kaavoituksen luonteesta ja realiteeteista, suunnittelijat kuulevat ensikäden tietoa käyttäjiltä.

### **Lähtökohtana kestävä kehitys**

Kestävän kehityksen näkökulma on lähtökohta kaupunkisuunnittelulle. Helsingissä arkkitehti Mari Jaakonaho kävi läpi oppilaiden kanssa kestävä kehityksen kolme näkökulmaa; ekologisen, taloudellisen sekä kulttuurisen ja sosiaalisen. Käsitteistä keskusteltiin katsomalla kuvia erilaisista kaupunkiympäristöistä meiltä ja maailmalta. Esimerkkien kautta pystyttiin konkretisoimaan kestävä kehityksen periaatteita arkkitehtuurissa ja kaupunkisuunnittelussa.



## *Kestävä kaupunki – mitä se tarkoittaa ja miten sellainen suunnitellaan?*

*Kaupungit kasvavat jatkuvasti. Nykyisellään kaupungeissa tuotetaan jo 80% maailman hiilidioksidipäästöistä. Kaupungeilla on siten keskeinen rooli ilmastonmuutoksen hillitsemisessä. Kaikki kaupunkisuunnittelun ratkaisut on nyt ja tulevaisuudessa tehtävä ilmaston kannalta kestävästi.*

*Kestävän kaupungin määrittely ei ole aivan yksiselitteistä. Yleisesti ajatellaan, että kestävässä kaupungissa asuminen, työpaikat ja palvelut sijaitsevat lähellä toisiaan ja julkisen ja kevyen liikenteen verkosto toimii. Uudet alueet suunnitellaan lähelle olemassa olevia julkisia liikenneyhteyksiä, esimerkiksi juna-asemia. Näin ihmisten ei tarvitse käyttää yksityisautoja liikkuessaan. Kestävässä kaupungissa myös viihdytään. Ihmiset tapaavat toisiaan, tuntevat olonsa yhteisöllisiksi, tasa-arvoiseksi, turvalliseksi ja elämänsä helpoksi.*

*Ympäristö on terveellinen ja viheralueet toimivia. Asunto- ja palvelutarjonta on laaja. Lisäksi kestävä kaupunki on resurs-siivias, jolloin esimerkiksi rakennusten lämmittämiseen ku-luu vähän energiaa ja materiaaleja käytetään järkevästi.*

*Kestävän kaupungin edellä esille nostetuista ominaispiirteis-tä keskeisimpänä pidetään kaupungin tiiviyyttä. Tiivis kau-punki syntyy suunnittelemalla uusia rakennuksia, raken-nusryhmiä tai kaupunginosia olemassa olevan kaupunkira-kenteen sisään tai aivan siihen kiinni. Kaikkein tiivein kau-punki saadaan suunnittelemalla korkeita rakennuksia, mut-ta myös matala kaupunkirakenne voi olla tiivis. Tiivis kau-punki nähdään urbaanina, kaupunkimaisena. Tiiviiksi ra-kennettu kaupunki tarkoittaa kuitenkin samalla myös sitä, että toisaalle voidaan jättää suurempia rakentamattomia alueita, vaikkapa metsiksi ja puistoiksi.*

*Tiiviin kaupunkirakenteen toivotaan myös luovan kaupun-kiin yhteisöllisyyttä. Tiivis kaupunkirakenne kokoa ihmisiä lähelle toisiaan. Yhteisöllisyyttä ja kohtaamisia edistetään suunnittelemalla kaupunkiin erilaisia kohtaamispaikkoja sekä ulko- että sisätiloihin. Yhteisöllisyyden toivotaan paitsi lisäävän asukkaiden hyvinvointia myös esimerkiksi tuovan mukanaan innovatiivisuutta ja piristävän kaupungin talo-utta.*

*Vaikka tiivistä kaupunkirakennetta yleensä pidetään kestä-vän kaupunkirakentamisen lähtökohtana, on myös näkökul-mia, joiden mukaan tiivis kaupunkirakenne epätoivotusti kannustaa asukkaita kestävämpään elämäntapaan. Run-saan palvelutarjonnan nähdään houkuttelevan lisäkulutuk-seen. Tiivis kerrostalovaltainen kaupunkirakenne ja pienet asunnot ehkä innostavat vaikkapa vapaa-ajan asunnon hankkimiseen, jonne liikkuminen ja jonka ylläpito aiheuttaa lisää hiilidioksidipäästöjä. Tulevaisuudessa onkin kiinnitet-*

*tävä vielä nykyistä enemmän huomiota kaupungin asukkaiden kannustamiseen kohti kestävää elämäntapaa.*

*Jo nykyisin kestävän kehityksen näkökulmat ovat merkittävässä roolissa kaupunkien suunnittelussa. Nähtäväksi jää, miten esimerkiksi älykkäät digitaaliset ratkaisut, sähköautoilun yleistyminen ja esimerkiksi kiertotalousajattelu tulevat vaikuttamaan tulevaisuuden kaupunkien suunnitteluun.*

Kirjoittaja **Mari Jaakonaho** on arkkitehti ja taiteen maisteri. Hän on päätoimeltaan kaupunkisuunnittelija ja etsii jatkuvasti vastauksia kestävän kaupungin kysymyksiin. Lisäksi Jaakonaho on toiminut monipuolisesti arkkitehtuurikasvatuksen parissa jo vuosikymmenen ajan.

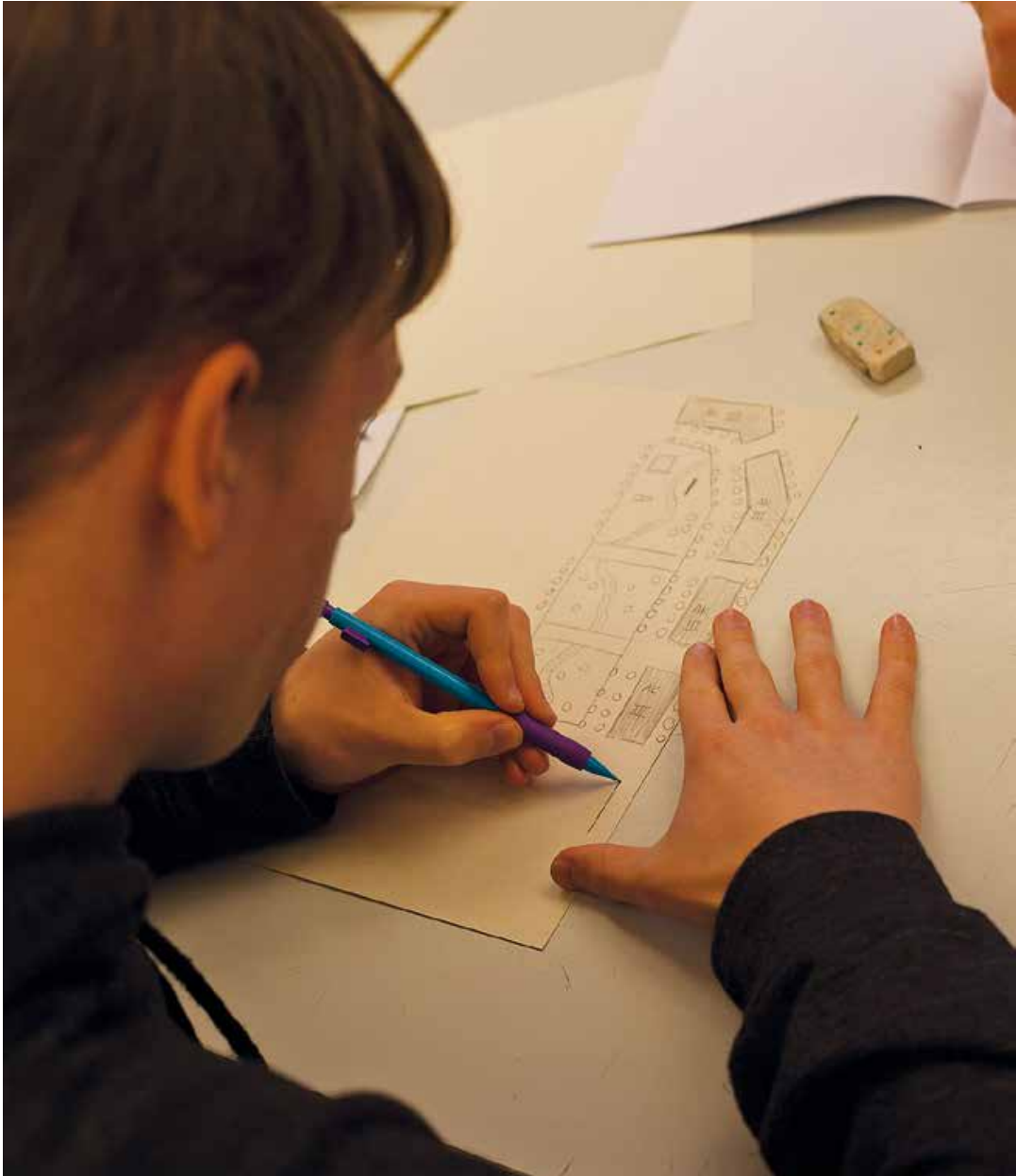
**Lähteitä:**

Ympäristöministeriö, 2018, Kansallinen kestävä kaupunkikehityksen ohjelma, toimintakonsepti 2017–2022.

Ilmastostrategian johtoryhmä, 2007, Pääkaupunkiseudun ilmastostrategia 2030, YTV Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta.

Gardner, Gary; Prugh, Tom; Renner, Michael, 2016, State of the world: Can a city be sustainable? Island press.

Heinonen J, Kyrö R and Junnila S, 2011, Dense downtown living more carbon intense due to higher consumption: a case study of Helsinki. Environmental Research Letters 6: 034034



## Astu suunnittelijan saappaisiin: Ideointi – Suunnittelu – Toteutus

*Arkkitehdin työtä on miettiä... ”et miten ne talot asettelee, et esimerkiksi ei niin, et matalia ja korkeita taloja vierekkäin eikä liian lähelle kannata laittaa. Kaavoituksessa mietitään, et mihin tää sopis.”  
- Matti ja Luka, 9F*

Havainnointi- ja tutkimusvaiheen jälkeen on aika suodattaa saatu pohjatieto ideoinnin ja kokeilun kautta suunnitelmaksi. Toteutusvaiheessa ideoille ja ajatuksille annetaan konkreettinen muoto. Huolellinen taustatyö, kokemusten ja tiedon kerääminen auttavat toteuttamaan perusteltuja ja onnistuneita suunnitteluratkaisuja. Ei ole olemassa oikeita tai vääriä ratkaisuja, ainoastaan hyvin perusteltuja ratkaisuja. Suunnitelmia voi toteuttaa eri mittakaavoissa esimerkiksi pienoismallein. Suunnitelmista on hyvä kertoa myös erilaisin tekstein.

### **Unelmien kortteli**

Helsingin Porolahden koulun oppilaat suunnittelivat unelmien kortteleita Vartiosaareen. Minkä muotoinen kortteli on? Miten rakennukset sijaitsevat korttelissa ja mitä rakennusten väliin jää? Minkä muotoisia ja korkuisia korttelin rakennukset ovat? Millainen pääkadun katutilasta muodostuu korttelin kohdalla? Miten kestävä kehitys näkyy suunnitelmassa? Miten saaren historiallinen identiteetti ja luonto näkyvät suunnitelmassa?

Korttelisuunnitelmia työstettiin pareittain. Jokaisen parin korttelille annettiin sijainti kaaviomaisessa Vartiosaarella. Ilmansuuntiin kiinnitettiin huomiota, samoin korttelin suunnittelussa tuli ottaa huomioon se, että yksi sen sivuista rajautui pääkatuun.

*Luonnosteluun käytettiin lyijykynää ja paperia. Rakennuksen tyyppillinen runkosyvyys ohjeistettiin. Toinen ryhmistä luonnosteli kortteleitaan ensin vapaasti vihkoon, toinen aloitti suoraan mittakaavassa luonnostelun. Molemmat tavat osoittautuivat yhtä toimiviksi. Pienoismallit toteutettiin valkoisesta pahvista. Taloja varten pahvia tarjottiin valmiina seinäkorkeuksia (2,4,6,8, ja 10-kerroksisia taloja varten). Omiin korkeuksiin ja seinämuotoihin kannustettiin.*



*Henkilökohtaisella ohjauksella on suuri merkitys lopputuloksien kannalta. Ohjaamisessa tietenkin on syytä myös olla tarkkana, ettei ohjaa liikaa... Näyttelyn kokoonpanoa on syytä miettiä jo hyvissä ajoin. Mahdollista myös olisi, että korttelit muotoiltaisiin noudattelemaan olemassa olevia korttelisuunnitelmia. Näin saataisiin työhön mukaan myös se, että korttelit ovat useimmiten eri muotoisia, eikä luonnonolosuhteisiin aina voi vaikuttaa. Jos aikaa olisi ollut enemmän, olemassa oleviin korkeussuhteisiin kortteleissa olisi voinut kiinnittää enemmän huomiota. Näin tehtävä olisi ollut vieläkin monipuolisempi ja opettavaisempi.*

*- Projektin ohjaaja, arkkitehti Mari Jaakonaho*



## Elävä keskusta

Lappeenrannan Kesämäen koululaiset keskittivät huomionsa keskustan kahden korttelin uudistamiseen ja parantamiseen. Kuvataiteen tunneilla tavoitteena oli suunnitella uudistus historiallisen Raatihuoneen korttelin ja viereisellä tontilla sijaitsevan kauppakeskuksen välille. Kipinä tähän tuli kaupunkisuunnittelusta: kauppakeskuksen tontti tulee kokemaan jonkin muutoksen tulevaisuudessa, mutta vielä ei tiedetä, mikä se on. Kaupunkisuunnittelun toiveena oli ekologinen kestävyys ja alueen historian huomioiminen suunnitelmissa.

*Tehtävä alustettiin esittelemällä Kööpenhaminassa sijaitsevaa Superkilen-puistoa esimerkkinä toiminnallisesta kaupunkiympäristöstä. Suunnittelun tueksi annettiin ryhmille apukysymyksiä mietittäväksi. Pienoismallien materiaalina käytettiin muun muassa leikattavaa kuivasientä, pahvia, paperia, maalia ja*



*3D-kyniä, joilla ”piirrettiin” pienoismalleihin kolmiulotteisia osia kuten siltoja, suihkulähteitä, puita ja penkkejä.*

*Monet ryhmät toteuttivat kunnianhimoisia suunnitelmia. Valmiissa pienoismalleissa korostui luonnonläheisyyden ja kohtauspaikkojen lisääminen. Lisäksi kaikissa suunnitelmissa ympäristöön oli tuotu jokin uusi kuriositeetti, jota ei aiemmin paikalla ole: silta, kasvihuone, suihkulähde, akvaario...*

*- Projektin ohjaaja, taidekasvattaja Veera Kuokka*

## **Keidas kaupunkilaisille**

Kotkan Karhulan koulussa suunnittelukohteena oli historiallinen Kyminlinnan linnoitus Kotkassa. Linnoituksen historiaan tutustuttiin sen rakennusvaiheista, 1700-luvun lopulta ja 1800-luvun alusta tähän päivään. Tietojen pohjalta, oppilaiden omien kiinnostuksen kohteiden mukaan ideoitiin uutta toimintaa nyt suljettuna olevalle Kyminlinnan linnoitukselle, joka mahdollisesti avataan yleisölle. Keskeisiä suunnitteluun virittäviä kysymyksiä olivat: Miten Kyminlinnan linnoitusta voisi kehittää? Millaista toimintaa siellä voisi järjestää? Mitä säilytettävää siellä on? Mitä uutta se kaipaisi?

*Kuvataiteen tunnilla tutustuttiin vanhoihin asema-kaava- ja arkkitehtuuripiirroksiin, rakennusten rakenteisiin sekä niiden materiaaleihin. Kyminlinnan linnoituksen vanhoja rakennuspiirroksia saimme Kymenlaakson museon rakennustutkijalta. Oppilaat vertailivat vanhojen rakennusten rakenteita omaan koulurakennukseensa, kuinka palkit ja pilarit muodostavat rakennuksen rungon. Tehtävässä oli tarkoitus palauttaa mieliin, mitä oli nähty tutustumiskäynnillä linnoituksen alueelle.*



*Kuvataiteen tunneilla oppilaat alkoivat jo aikaisessa vaiheessa työstämään ideoitaan pienoismalleiksi. Lopputuloksena oli monenlaisia rakennelmia, joihin he ideoivat tapahtumia tai toimintaa. Oppilaat loivat pienryhmissä kokonaisuudet, joihin kuuluivat idean pienoismalli ja posterit, jossa oli tarina kuvitteellisesta, linnoituksessa 1800-luvulla eläneestä henkilöstä. Heidän oli myös pitänyt miettiä, mikä voisi olla menneisyyden ja nykyisyyden välillä linkkinä. Jotkut olivat nimenneet airsoft-kaupan historian henkilönsä nimellä, toiset käyttivät historian henkilöä markkinatapahtumansa hahmona markkinoinnissa.*

*- Projektin ohjaaja, muotoilija Jenni Puonti-Dansk*

## Kohtaa kaupunki kokemuksina

*Kauneimpien unelmiemme joukkoon kuuluvat miellyttävät matkamuistot. Ihanat kaupunkikuvat, monumentit, paikat ja kauniit näkymät palaavat mielessämme silmiemme eteen, ja me nautiskelemme vielä kerran kaikesta siitä ylevästä ja suloisesta, jonka luona viipyillessä olimme kerran niin onnellisia.*

– Camillo Sitte –

*Arjen elämää leimaa kiire. Aamuin, illoin on päästävä paikasta toiseen suorinta tietä ja keskeytyksettä. Jos joukkoliikenne on sujuvaa eikä kävelyraitille ole ilmaantunut yllättäviä esteitä, ei ympäröivään todellisuuteen tule kiinnittäneeksi suurtakaan huomiota. Kuulostaako tutulta? Pysähdy, ja sukella hetkeksi omien matkamuistojesi kultaiseen kaupunkiin. Mikä teki siitä niin mieleenpainuvan? Voisiko arkinen ympäristökin olla yhtä elämyksellinen?*

*Varaa päivä kesälomastasi, avaa kaikki aistit ja kulje jokapäiväisen kaupunkisi tuttu reitti viipyillen ja ihmetellen. Tähyile risteyksissä eri suuntiin ja anna vaikkapa kadun päätteenä korkeuksiin kohoavan tornin vetää puoleensa. Valitse kiertotie, kiipeä torniin ja katsele kaupunkia linnun silmin. Näetkö muita maamerkkejä, joiden mukaan voisit suunnistaa? Kiinnitä huomiota katujen ja kortteleiden, aukoiden ja puistojen sekä liikenteen solmukohtien muodostamaan kaupunkirakenteeseen. Vaikuttavatko luonnon elementit siihen jollain lailla?*

*Palaa reitille ja kulje läpi erilaisten julkisten kaupunkitilojen. Poikkea tai ainakin kurkista myös yksityisemmille korttelipihoille. Löytyyköhän julkisia tiloja myös rakennusten sisältä? Kiertele ja kaartelee aukioilla ja puistoissa. Arvioi nii-*



*den mittoja ja ulottuvuuksia suhteessa tilaa rajaavien rakennusten korkeuteen. Onko mittakaava inhimillinen? Viihdytkö? Tulkitse myös talojen ilmeitä ja etsi niistä mielenkiintoisia yksityiskohtia. Huomaa myös ajan kerrostumat. Pohdi, mistä syntyy paikan henki. Vaihda sitten asennetta – leiki ja hassuttele. Laskeudu maan tasalle ja katsele ympärillesi pienen lapsen silmin. Mihin huomiosi kiinnittyy, jos jatkat matkaa etanan vauhtia tai pinkaiset aukion poikki kuin gaselli? Rajaa erikokoisia näkymiä, tarkenna etsin vuoroin lähelle ja vuoroin kauas, tai käännä maailma peilin avulla kokonaan ylösalaisin ja kävele pitkin puiden lehvästöä.*

*Älä jätä kokemusta kaupungista vain näkemäsi varaan. Testaa erilaisia pintoja sekä sormenpäillä hivellen ja jalkapohjilla tapaillen tai tukevasti istuen ja siniin nojaillen. Miltä kaupunki tuntuu? Millaiset pinnat ja materiaalit houkuttelevat viihtymään? Kun olet löytänyt sopivan paikan, sulje hetkeksi silmät ja keskity kuuntelemaan kaupungin sykettä. Jos kuuntelet oikein tarkkaan, saatat kuulla kaupunkitilan rajat tai jotain muuta odottamatonta. Kokeile myös sokkona kulkemista, sillä se haastaa tasapainoaistin aivan uudella*

*tavalla. Yritä sitten löytää kotikaupunkisi ominaishaju. Ta-  
voitatko sen tuulen mukana tulevana hienoisena häivähdyk-  
senä vai nouseeko se suoraan sieraimiisi jostain aivan lähel-  
tä? Varaudu siihen, että joku kiinnittää tekemisiisi huomiota  
ja tulee uteliaana luoksesi. Kerro hänellekin, millaisen elä-  
myksellisen tilojen ja paikkojen sarjan olet juuri löytänyt.  
Anna nenäsi lopulta johdattaa kulkuasi ja antaudu läheisen  
kahvilan houkutuksille. Nauti tunnelmasta kaupunkilaisena  
toisten joukossa.*

*Kaupunki on joka hetki erilainen. Se laajenee, uusiutuu ja  
tiivistyy. Se muuttaa olemustaan myös vuorokauden- ja vuo-  
denaikojen rytmikkäässä vaihtelussa. Jos toistat retkesi läm-  
pimän syysillan pimeydessä, talven lumihiutaleiden täplittä-  
mässä pikkupakkasessa tai kevään sumuisessa tihkusateessa  
niin huomaat, että arjen ympäristö on täynnä kauneutta ja  
ihmeellisiä yllätyksiä.*

*Kaupunki on jokaiselle erilainen. Vasta, kun oman koke-  
muksen kautta oivaltaa ympäristön merkityksellisenä ja pys-  
tyy samaistumaan siihen, syntyy halu vaikuttaa sen tulevai-  
suuteen kestäväällä tavalla, vanhaa vaalien ja uutta luoden.*

Kirjoittaja **Jaana Räsänen** on arkkitehti ja yksi suomalaisen  
arkkitehtuurikasvatuksen uranuurtajista. Räsänen on toi-  
minut alalla niin kasvattajana, kouluttajana kuin asiantun-  
tijana. Jo reilun 20 vuoden ajan häntä on motivoinut halu  
opastaa koululaisia ja opettajia oivantamaan viihtyisän ym-  
päristön ja hyvän arkkitehtuurin merkitys ihmiselle.

ALUN SITEERAUS:

Camillo Sitte: *Kaupunkirakentamisen taide.*

MUUTA MIELENKIINTOISTA LUETTAVAA:

Mårten Bondestam: *Arkkitehtuuri elämyksinä.*

Kaj Nyman: *Talon kieli*



## Arviointi: Prosessi esille!

*”Tää on oikee juttu, nää tulee oikeesti esille. Se toi tekemiseen uutta painoarvoa”*

*”Se on huomattu kodeissakin. Huoltajat on ollu tosi tyytyväisiä, varsinkin se, että ootte ottaneet tänne (museoon oppilasnäyttelyn). Arvostavat.”*

*- Kuvataiteen ja historian opettajat*

Kirjallinen, sanallinen tai muumediainen esitys suunnitelmasta on tärkeä osa prosessia. Esitys on työkalu, jolla projekteissa toteutetut suunnitelmat jaetaan ryhmän ja yleisön kesken sekä tuodaan yhteiseen keskusteluun. Tärkeää on nähdä ja näyttää, mitä on tehty ja mitä opittu. Arviointi lisää parhaimmillaan oppimisprosessin ymmärrystä ja arvostusta. Ulkopuolisten palaute on usein hedelmällistä. Arkkitehtuuri MOKKI-projekteihin osallistuneet opettajat kiittelivät kaupunkisuunnittelijoiden oppilaille antamaa palautetta. Arkkitehtuurin ammattilainen arvioi nuorten suunnitelmia eri tavalla kuin opettaja ja tuo niiden arviointiin uusia näkökulmia.

## Selostukset

Pienoismallin tai muun esityksen lisäksi oppilaiden ajatuksia kerättiin erilaisten selostusten muodossa. Selostuksissa kuvattiin suunnittelun lähtökohtia ja peruseriaatteita.

*Meidän korttelistamme unelmien korttelin tekee sen sijainti ja avaruus. Talot korttelissa on suunniteltu yhteensopiviksi ja ympäristöystävällisiksi. Värit ovat neutraalit ja asunnot ovat sisältä erittäin valoisat. Suunnitelman idea on luoda ympäristöystävällinen asuinalue kaikenlaisille perheille ja ihmisille. Talot ovat korkeita, mutta ne on rakennettu harvaan ja pihat ovat avaria.*

*Suunnitelmaan kuuluu suurimmaksi osaksi asuintaloja ja liiketiloja. Kadut ovat leveät ja ne on jaettu pyöräilijöille ja jalankulkijoille. Kadut kohtaavat keskellä korttelia. Suunnittelussa luonnonolosuhteet, kuten maastonmuodot, eivät olleet mikään ongelma. Korttelin maasto tasoitettiin. Rakennusten ikkunat sijoitettiin niin, että aurinko pääsee paistamaan niistä sisään keskipäivän aikaan. Talojen pihat ovat itään, jolloin aurinko paistaa pihollekin.*

*Korttelissa asuu vanhuksia sekä perheitä, eli lapsia ja nuoria. Olemme sijoittaneet asuintalot lähekkäin, jolloin naapureiden on helpompi lähestyä toisiaan. Korttelin yhteiset tilat, kuten ruokapaikat ja kahvilat, mahdollistavat myös yhteisöllisyyden muodostumista. Kortteliin on jätetty paljon luontoa ja ulkoilutilaa. Näin ollen ihmiset jaksavat töissä ja koulussa paremmin.*

- *Ruusu ja Nuppu, 9E. Otteita selostuksesta*  
"Kortteli 8"



## Mielipidekirjoitukset

*Oppilaat oppivat hahmottamaan rakentamiseen liittyviä kysymyksiä, paljon ovat kehittyneet! (Projektin) aluksi kysyttiin ”tuleeko Alepa”? Nyt ymmärtävät, mihin käytetään verorahojia, mitkä ovat kunnallisia palveluita sekä mikä on julkisten ja yksityisten palveluiden ero.*

*- Opettaja, yhteiskuntaoppi*

Yhteiskuntaopin tunnilla oppilaat kirjoittivat mielipidekirjoituksia valitsemistaan näkökulmista, kuten nykyisen tai tulevan asukkaan asemaan asettuen. Uutena asukkaana jotkut puolustivat rakentamista sillä perusteella, että alueelle tulee lisää palveluita ja liikenneyhteyksiä. Toiset vastustivat rakentamista, koska pelkäsivät alueen luontoarvojen puolesta. Projektin loppuvaiheessa kirjoitetuista mielipidekirjoituksista tuli selkeästi ilmi, että tietoa oli omaksuttu yli oppiainerajojen. Maantiedon tunneilla karttoja ja selvityksiä tutkineet oppilaat argumentoivat arvokkaiden luontoalueiden säilyttämisen puolesta.





## Kerrosalat ja asukasmäärät

*Loistavaa, kun arvioitiin ja katsottiin, mikä olisi ”realistista”. Laskuvirheet löytyivät, kun alettiin arvioimaan, olivatko tulokset mahdollisia. Voisiko 8-kerroksisen tornin yksi kerros olla 80 m<sup>2</sup>?*

*- Opettaja, matematiikka*

Helsingissä oppilaat laskivat kortteleidensa kerrosalat ja asukasmäärät tekemiensä pienoismallien avulla. Mittakaavan laskeminen sai oppilaat ymmärtämään uudestaan, minkä kokoisia rakennuksia heidän suunnitelmissaan oikeastaan olikaan ja kuinka monta asukasta kortteliin keskimäärin mahtuisi. Myös laskuvirheitä löytyi, kun alettiin arvioimaan, olivatko saadut tulokset mahdollisia. Arkipäivän havainnoista tulosten tarkastaminen auttoi arvioimaan tulosten oikeellisuutta.



## Näyttely

*Näyttely oli hieno. Oli tosi kiva nähdä, mitä muut oli tehny. - Ruusu ja Nuppu, 9E*

Kaikissa kaupungeissa MOKKI-projekti huipentui näyttelyyn, jonka avajaisten yhteydessä pidettiin projektin arviointi- ja päätöstilaisuus. Mukana järjestelyissä oli kunkin kaupungin kaupunkisuunnittelijat, jotka olivat heittäneet suunnitteluhaasteen oppilaille. Oppilaat esittelivät suunnitelmansa ja ammattilaiset kommentoivat ja keskustelivat ajatuksista heidän kanssaan. Avajaisiin kannattaa kutsua myös rehtori, huoltajat ja läheiset. Lappeenrannassa media saatiin myös paikalle avajaisiin. Etelä-Saimaan Sanomien toimittaja teki jutun näyttelystä ja haastatteli oppilaita heidän visioistaan keskustan kehittämistä.

Mikäli näyttelyn järjestäminen on haastavaa, voi koululla pitää vaikka Kaupunkisuunnittelumessut, jossa oppilaat esittelevät ideoitaan muille oppilaille.



# Mielipidekirjoitus, Elsa 9E: Vartiosaarelaiset naapureiden puutteessa

*Olen Sinikka, 67-vuotias nainen Vartiosaaresta. Asun täällä 72-vuotiaan mieheni, Taunon, sekä koiramme kanssa. Olemme jo kuuden vuoden ajan täällä asustelleet, ja olemme välillä hieman yksinäisiä johtuen siitä, ettei meillä ole ollut lähistöllä naapureita melkein kahteen vuoteen.*

*Täältä emme ole kuitenkaan raaskineet muuttaa pois, sillä lapsemme käyvät täällä säännöllisesti lastensa kanssa kalastamassa, ja muutenkin virkistymässä, onhan tämä kuitenkin virkistymissaari! Ei se nyt tietenkään ainoa syy ole, että emme muuta pois, koska sukulaiset käyvät meitä täällä tapaamassa, vaan me rakastamme tätä saarta!*

*Pidämme tästä rauhallisesta elämästä luonnon keskellä: Talvisin hiihdämme Vartiosaaren polkuja pitkin katsomaan talvimaisemaa rannoilla, ja jos jää on tarpeeksi vahvaa, niin uskaltaudun myös hiihtämään Taunon kanssa sitä pitkin Vartiosaaren vieressä sijaitsevalle Vasikkaluodolle. Sinne otamme termosmukeihin mukaan kuumaa pannukahvia ja sokerikorppuja. Kesäisin käytämme kanootteja tai soutuvenettä, jotta pääsemme vastarintaan kaupoille. Tauno myös pääsee kalastamaan täällä meren vieressä helposti.*

*Eikö tämä kaikki kuulostakin mukavalta?*

*No, se onkin, mutta tarvitsemme naapureita, joiden kanssa voimme viettää aikaa ja vaihtaa kuulumisia. Olemme ennen matkustaneet Espanjaan aina marraskuussa kahdeksi viikoksi, sillä olemme halunneet nauttia lämpimästä ilmasta ja uusista ihmisistä. Sitä ei toivottavasti tarvitse enää tehdä, kun rakennusprojektin myötä Vartiosaaren muuttaa uusia ihmisiä.*

*Minä ja Tauno pidämme kovasti soutamisesta ja melomisesta, mutta kun ikää on jo jonkin verran kertynyt, niin kanoottiin ja veneeseen kapuaminen sattuu polviin. Vartiosaaren rakentamisprojektin jälkeen täällä toivon mukaan kulkee raitiovaunu.*

*Kannatamme Vartiosaaren uudistusta erityisen vahvasti, sillä se kattaa molemmat toiveistamme: paljon uusia naapureita ja helpon kulkuvälineen, jolla pääsee täältä vaikka sukuloimaan! Täällä asumista helpottaa huomattavasti myös se, että tulee leveämpiä teitä, joilla voi vaikkapa pyöräillä ja kulkea koiran kanssa.*

*Vaikka monet valitettavasti ajattelevat, että tämä on luonnon haaskausta, ja ettei tämän saaren uudistaminen kannata, niin olemme vahvasti eri mieltä. Toki puita ja muuta luontoa raivataan pois tieltä, mutta olen varma, että saaresta jää kuitenkin se kaikkien rakastama virkistysaari, lisäyksenä uudet naapurit, ja tuo mahtava kulkupeli, ja silta vastarannalle!*

*Elsa, 9E*

Etelä-Saimaa. Julkaistu 22.10.2017 19:45

Ilpo Leskinen

## **Lappeenrannan Kesämäen koulun 7B-luokkalaiset suunnittelivat Raatihuoneen ja Armadan korttelit uuteen uskoon**

**– Koululaiset kaipaavat väriä, vettä ja  
vihreyttä kaupungin keskusta**

*Lappeenrannan Kesämäen koulun 7B-luokkalaiset ovat sanoneet painavan sanansa Lappeenrannan kaupunkisuunniteluun. Koululaiset ovat työstäneet ideoita Raatihuoneen korttelin ja kauppakeskus Armadan korttelin uudennlaisesta tulevaisuudesta. Paikka on yksi keskeisimpiä Lappeenrannassa.*

**”Seurakuntakeskuksen pääty on tylsän harmaa”**

*Työryhmä Anni Karhu, Salla Yli-Torkko, Luukas Jämsen ja Patrik Tammi halusi piristää seurakuntakeskuksen päätyä. He suunnittelivat siihen värikkään graffitin.*

*Päädyn edustan jalkakäytävä maalattiin värillisin raidoin pienimuotoiseksi esiintymisalueeksi. Edustalle suunniteltiin penkki kynistä, teroittimen näköinen roskakori yksinkertainen tikku-ukkoveistos.*

*— Haimme netistä ideoita katutaiteeseen. Talon pääty on tylsän harmaa. Halusimme siihen värejä, työryhmän jäsenet kertovat.*

### *Kasvihuone lämpiää aurinkoenergialla*

*Aada Vainikan, Eetu Ihalaisen ja Pinja Metson työryhmä oli ottanut käsiteltäväkseen kauppakeskus Armadan katon, joka toimii nykyisin pysäköintialueena.*

*Heidän suunnitelmassaan sinne ei autoja mahdu, vaan tilalle tulee vihreyttä.*

*Katolle ideoitiin puistoalue, jonka keskelle tulee aurinkoenergialla lämpiävä kasvihuone. Vieressä on kioski. Alku oli hankalaa. Ideaa piti hakea.*

*— Yksi meistä heitti vitsinä puiston, ja siitä tulikin sitten idea, joka toteutettiin. Autot saavat lähteä katolta muualle, he kertoivat.*

### *Akvaario, puistoja, puro ja lampi*

*7B-luokalla oli kaikkiaan kuusi työryhmää, jotka ideoivat kahden korttelin tulevaisuutta ja valitsivat haluamansa yksityiskohdan. Yhdessä suunnitelmassa esitettiin Saimaa-aiheista akvaariota Armadan näyteikkunaan.*

*Toinen työryhmä esitti Raatihuoneen puiston muuttamista uudella polulla, purolla ja puron ylittävällä sillalla. Puro virtaisi Saimaaseen, osin maan päällä ja osin maan alla.*

*Vain yksi työryhmä esitti seurakuntakeskuksen purkamista. Talon tilalle tulisi ravintola isoine terasseineen ja puistoineen. Puistoon tulisi suihkulähde. Ravintolan katolle visioitiin puutarha.*

*Yhden oppilasryhmän suunnitelmassa oli lammen perustaminen Raatihuoneen puistoon. Lammen yli pääsee kaarevaa, koristeellista siltaa pitkin. Lampea reunustavat aurinkoenergialla toimivat lamput.*

***Kasvatusta arkkitehtuuriin ja aktiiviseksi kansalaiseksi***  
*Nuorten suunnitelmat ovat syntyneet Kesämäen koulun, Taiteen edistämiskeskuksen, Lappeenrannan kaupunkisuunnittelun ja kuvataidekoulun yhteisessä projektissa.*

*Raatihuoneen kortteli oli uuden opetussuunnitelman mukainen monialainen oppimiskokonaisuus. Samalla se oli osa arkkitehtuurikasvatuksen kokeiluhanketta.*

*Lappeenrannan kaupunginarkkitehti Maarit Pimiä, kaa-voitusarkkitehti Sanna Kokko sekä arkkitehtuurin läänintaiteilija Eeva Astala Taiteen edistämiskeskukselta olivat tyytyväisiä lopputulokseen.*

*Astalan mukaan projekti yhdisti historian, kuvataiteen ja maantieteen sisältöjä.*

*Pimiä toivoo, että oppilaiden työt herättelevät itse kunkin ideoimaan Raatihuoneen ja Armadan kortteleiden tulevaisuutta.*



— Nuorten ideoista saa uutta näkökulmaa alueen suunnitteluun. Nuoret katsovat paikkaa eri tavalla kuin aikuiset, Pimiä sanoo.

### *Lappeenrannan polttopiste lähivuosina*

Raatihuoneen ja Armadan alue valittiin suunnittelukohteeksi, koska se on nuorille helposti lähestyttävä ja tuttu paikka, jota he eivät ole välttämättä ajatelleet sen tarkemmin.

Alue on ajankohtainen myös kaupunkisuunnittelun kannalta. Kortteliin laaditaan asemakaavamuutoksia lähivuosina. Armadan omistaja on jo hakenut asemakaavan muutosta, ja Lappeenrannan seurakuntayhtymältä odotetaan samanlaista aloitetta.

Raatihuoneen ja Armadan korttelit ovat Pimiän mukaan keskeisiä, kiinnostavia ja vaativia paikkoja tulevaisuuden kaupunkikuvan kannalta.

Sanna Kokon mukaan oppilaat pääsivät katsomaan uusin silmin Armadan ja Raatihuoneen aluetta. Tämä voi edistää sitä, että heistä kasvaa aktiivisia aikuisia, jotka pystyvät ja haluavat ottaa kantaa kaupunkikuvan tuleviin muutoksiin.

Näyttely nimeltä Ideoita Raatihuoneen korttelin kehittämiseen on esillä 10. marraskuuta saakka Lappeenrannan seurakuntakeskuksessa Koulukatu 10:ssä. Siellä on kouulaisten tekemiä pienoismalleja ja julisteita.





# Arkkitehtuurikasvatus ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteet

Arkkitehtuurikasvatus linkittyy Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2014). Arkkitehtuuriin liittyviä kysymyksiä pohditaan muun muassa maantiedon, yhteiskuntaopin ja kuvataiteen oppiaineisällöissä.

*Maantiedon opetuksessa* käsitellään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan. Arkkitehtuurin kannalta kysymykset liittyen maankäytön suunnitteluun, rakentamisen ohjaamiseen, kaupungistumiseen, ympäristövaikutusten arviointiin ja asukkaiden kuulemiseen erityisesti kestävän kehityksen kannalta ovat oleellisia.

*Yhteiskuntaopin oppiaineessa* arkkitehtuuriin liittyvät kysymykset kiinnittyvät aktiiviseen ja osallistuvaan kansalaisuuteen. Rakennetun ympäristön suunnittelua ohjaavat yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteet, joiden ymmärtäminen vahvistaa kansalaisuutta ja osallisuutta. Päätäjien, suunnittelijoiden ja asukkaiden – myös lasten ja nuorten – välinen vuoropuhelu vahvistuu koko ajan. Vuoropuhelun edellytyksenä on yhteinen kieli.

*Kuvataiteen opetuksessa* arkkitehtuuria tarkastellaan osana visuaalista kulttuuria. Ympäristön moniaistinen havainnointi, tulkinta ja arvottaminen sekä luova ilmaisu ja suunnittelu ovat osa opetusta. Kuvataiteessa arkkitehtuuria tarkastellaan visuaalisena ja moniaistisena ilmiönä ja kehittämisen kohteena.

Arkkitehtuuriin liittyviä ilmiöitä hyödynnetään myös monien muiden oppiaineiden sisältöjen opiskelussa. Rakennetun ympäristön tarkastelu voi olla tukena esimerkiksi matematiikan tai fysiikan ilmiöiden hahmottamisessa. Katsomusaineissa voidaan tutkia pyhiä paikkoja tai terveystiedossa rakennetun ympäristön vaikutusta ihmisen hyvinvoinnille. Arkkitehtuuri on aihepiiri, josta riittää ammennettavaa eri oppiaineisiin.

*Laaja-alaisen osaamisen alueista* painottuivat erityisesti L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen, L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, L4 Monilukutaito sekä L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen.

Arkkitehtuurikasvatus kehittää suunnitteluosaamista ja luovaa ongelmanratkaisukykyä. Tutkimalla, analysoimalla, ideoimalla ja



**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen

suunnittelemalla voidaan oppia luovan suunnittelijan ajattelun prosessia ja systemaattista, tutkivan oppimisen työtappaa.

Arkkitehtuurikasvatus vahvistaa omakohtaista ympäristösuhdetta. Ympäristön esteettinen ja aistinen havainnointi auttaa parhaimmillaan tekemään arkisista tiloista merkityksellisiä paikkoja. Ymmärtämällä arkkitehtuurin ilmiöitä ja ympäristön kehitystä voi ymmärtää ja oppia sanallistamaan rakennetun ympäristön kulttuurisia ja historiallisia merkityksiä.



**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Arkkitehtuurikasvatus lisää rakennetun ympäristön lukutaitoa. Tutustumalla oppilaiden omaan ympäristöön, sen historiaan, nykyhetkeen ja tulevaisuuden suunnitteluun, voidaan ymmärtää, miksi ympäristömme on muodostunut juuri sellaiseksi kuin se on. Myös erilaisten kaavojen ja karttojen lukeminen on osa monilukutaitoa.



**L4** Monilukutaito

Arkkitehtuurikasvatuksen tavoitteena on innostaa vaikuttamaan rakennetun ympäristön kehittämiseen. Aktiivisten ja tiedostavien kansalaisten osallistumisella on entistä enemmän painoarvoa myös kaupunkisuunnittelussa. Asuminen ja liikenne tuottavat merkittävän osan yksilön hiilijalanjäljestä, ja ekologinen ajattelu on arkkitehtuurissa ja maankäytön suunnittelussa keskeistä.



**L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen



# Yhteistyötahot

## **Eeva Astala**

TaM Eeva Astala on helsinkiläinen taidekasvattaja, joka on työskennellyt pitkään lasten ja nuorten arkkitehtuurikasvatuksen parissa. Taiteen edistämiskeskuksella arkkitehtuurin läänintaiteilija Astala vahvisti lasten arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikasvatuksen yhteistyöverkostoa sekä arkkitehtuurin ja muiden taiteenalojen yhteistyötä valtakunnallisesti.

## **Taiteen edistämiskeskus**

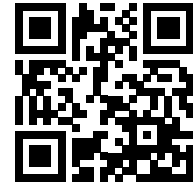
Taiteen edistämiskeskus (Taike) edistää taidetta kansallisesti ja kansainvälisesti. Se on opetus- ja kulttuuriministeriön alainen asiantuntija- ja palveluvirasto, joka muun muassa jakaa vuosittain noin 34 miljoonaa euroa apurahoja ja avustuksia. Taiken läänintaiteilijat toimivat taiteen edistämisen projekteissa maan eri puolilla.

## **Kehittämiskeskus Opinkirjo**

Opinkirjo on lasten ja nuorten hyvinvointia ja kasvua monipuolisesti tukeva järjestö. Yhdistys kehittää nuoria osallistavaa toimintaa. Opinkirjo järjestää koulutuksia ja tuottaa oppimateriaaleja opetussuunnitelmien toteuttamiseen. Opinkirjossa työskennellään muun muassa tiede-, osallisuus- ja demokratiakasvatuksen, yrittäjyyskasvatuksen, muotoilukasvatuksen sekä opettajankoulutuksen ja opettajien täydennyskoulutusten parissa.

# Muutamia tutustumisvinkkejä:

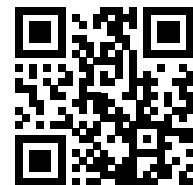
ARKKITEHTUURIN TIEDOTUSKESKUS Arkkitehtuurikasvatuksen asiantuntija. <http://archinfo.fi>



ARKKI, LASTEN JA NUORTEN ARKKITEHTUURIKOULU Taiteen laajaa perusopetusta arkkitehtuurissa, linkkejä opetusmateriaaleihin. [www.arkki.net](http://www.arkki.net)



ARKKITEHTUURIMUSEO Museovierailuja sekä arkkitehtuurikasvatuksen oppimissisältöjä ja linkkejä opetusmateriaaleihin 4–18-vuotiaille. [www.mfa.fi](http://www.mfa.fi)



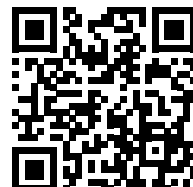
ARKKITEHTUURI- JA YMPÄRISTÖKULTTUURIKOULU LASTU Arkkitehtuurin taiteen perusopetusta ja ympäristökulttuurikasvatusta Pohjois-Savossa [www.lastu.fi](http://www.lastu.fi)



POHJOIS-SUOMEN ARKKITEHDIT SAFA Arkkitehtuurikasvatusta Oulun seudulla. Lapsilähtöisen suunnittelun toimintamalli PUISTO-julkaisu osallistavan suunnittelun tueksi. [www.p-ssafa.fi/projektit/arkkitehtuurikasvatus](http://www.p-ssafa.fi/projektit/arkkitehtuurikasvatus)



SUOMEN ARKKITEHTILIITTO SAFAn kestävän rakentamisen tietosivu Eko-Boxi. <http://eko-boxi.safa.fi/eko-boxi/>



YLE Yleisradion verkkosivuilla paljon asiaa arkkitehtuurista: <https://yle.fi/aihe/kulttuuri/arkkitehtuuri>





## **KIITOKSET:**

Koulujen MOKKI-projektien suunnittelijat ja ohjaajat  
Mari Jaakonaho, Veera Kuokka ja Jenni Puonti-Dansk.

Opettajat ja rehtorit Kesämäen, Porolahden ja Karhulan kouluissa.

Yhteistyökumppanit Lappeenrannan kaupunkisuunnittelu,  
Lappeenrannan kuvataidekoulu, Kotkan kaupunkisuunnittelun  
kaavoitus sekä Helsingin kaupunkiympäristön toimiala.





# Tehdään kaupunkia!

## – arkkitehtuuri monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa

Rakennettu ympäristö on antoisa oppimisympäristö. Sitä voidaan lähestyä niin esteettisestä, kulttuurisesta, teknisestä, historiallisesta, sosiaalisesta kuin yhteiskunnallisesta näkökulmasta, ja siksi se onkin hyvä tarkastelun kohde oppiainerajat ylittävälle oppimiskokonaisuuksille.

Arkkitehtuurikasvatuksen tavoitteena on kannustaa oppilaita vahvistamaan ympäristösuhdettaan, syventämään ympäristönlukutaitoaan ja innostumaan rakennetun ympäristön kehitykseen vaikuttamisesta.

Julkaisu antaa ideoita arkkitehtuurin ja kaupunkisuunnittelun jäsentelyyn monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa. Julkaisussa esitellään testattuja toimintamalleja, joissa oppilaat ovat osallistuneet ympäristön suunnitteluun. Tutustuminen ihmisen elinympäristön suunnitteluun auttaa ymmärtämään, miten kaupunki kasvaa ja toimii kokonaisuutena.

Tehdään kaupunkia! -julkaisu soveltuu opettajille sekä lasten ja nuorten parissa toimiville ohjaajille, ja menetelmiä on helppo mukauttaa eri ikäryhmille soveltuviksi.



**OPINKIRJO**  
KEHITTÄMISKESKUS